

своїх службових обов'язків. Є надія, що внесення зазначених вище доповнень до чинного КК України сприятиме посиленню захисту права людини на життя в Україні.

Список використаної літератури:

1. Івашкевич Г.А. Преступление без наказания. — Львов: Край, 1995;
2. Конституція України від 28 червня 1996 р. //Відомості Верховної Ради України.-1996.-№30.-ст.141.
3. Кримінальний кодекс України: Кодекс України, Кодекс, Закон від 05.04.2001 № 2341-III // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 25-26
4. Кримінально-процесуальне законодавство України [Текст] / автори-упоряд. М. І. Мельник, М. І. Хавронюк. – К.: А.С.К., 1998. – 478 с
5. Мельников Д., Черная Л. Тайны гестапо. Империя смерти. -М.: Вече, 2000. -480 с
6. Об'єкти кримінально-правової кваліфікації: поняття, види / П. П. Андрушко // Вісник Академії адвокатури України. – 2010. – Число 1. – С. 150-157
7. Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України № 2801-XII від 19 листопада 1992 р. // ВВР України, 1993, № 4.
8. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV // ВВР України, 2003, №№ 40-44

Ключові слова: життя, людина, законодавство, милосердя, евтаназія.

Ключевые слова: жизнь, человек, законодательство, милосердие, эвтаназия.

Key words: life, people, legislation, mercy, euthanasia.

ХІМЧЕНКО СВІТЛАНА АНАТОЛІЇВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри кримінального права, кандидат юридичних наук, доцент*

АРІАПУР ЛЕЙЛА АББАСІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
студентка 3 курсу факультету адвокатури*

ЩОДО ПИТАННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ НЕЗАКОННОГО ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ АБО ВИКРАДЕННЯ ЛЮДИНИ

Конституцією України, прийнятою Верховною Радою 28 червня 1996 року, передбачається захист прав і свобод кожного громадянина та проголошується, що людина, її життя, здоров'я, честь та гідність, недоторканність і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю [1]. Забезпечення дотримання зазначених прав гарантується нормами Кримінального кодексу України (КК України), які встановлюють відповідальність за посягання на свободу та недоторканість особи, зокрема,

кримінально-правовими засобами, передбаченими статтею 146 КК України «незаконне позбавлення волі або викрадення людини».

Слід зазначити, що кримінальні правопорушення, пов'язані із незаконним позбавленням волі або викраденням людини, є досить поширеними у всьому світі та на теренах нашої країни зокрема. Так, за даними Генеральної прокуратури України, останніми роками збільшується кількість випадків викрадення людей. Так, на 2012 рік зареєстровано 462 випадки даного виду кримінальних правопорушень, у 2014 році – 673 випадки, у 2016 році – 701 випадок, а вже у 2018 році цифра наблизилася до двох тисяч [2]. При цьому потрібно враховувати, що кримінальні правопорушення, пов'язані із незаконним позбавленням волі або викрадення людини мають досить високий ступень латентності.

Перейдемо до кримінально-правової кваліфікації даного виду кримінального правопорушення.

Безпосереднім об'єктом цього кримінального правопорушення є суспільні відносини, що забезпечують особисту волю людини та її недоторканність. Не дивлячись на те що, визначення поняття воля є оціночним та здебільшого суб'єктивним – у кримінально-правовій літературі переважає така думка, що воля – це право людини ніким не бути примушеною робити те, що не передбачено законодавством, право бути незалежною при обранні своєї поведінки та здійснювати вільний розвиток своєї особистості (за умови непорушення прав і свобод інших людей), а також гарантована можливість реалізації нею передбачених конституційних прав і свобод [3].

Слід зауважити, що потерпілим від цього кримінального правопорушення може бути будь-яка фізична особа. Виняток становлять певні потерпілі, позбавлення волі або викрадення яких потребує кваліфікації за іншими статтями КК України. Так, зокрема, за статтею 444 КК України окремо передбачається відповідальність за злочини проти осіб, що мають міжнародний захист.

Об'єктивна сторона даного виду кримінального правопорушення характеризується суспільно небезпечним діянням лише у формі дії, у формі бездіяльності вчинення незаконного позбавлення волі або викрадення людини є неможливим. Таким чином, об'єктивна сторона кримінального правопорушення закріпленого статтею 146 КК України, передбачає такі діяння як незаконне позбавлення волі та викрадення людини. Отже, вчинення одного із зазначених діянь є достатнім для встановлення об'єктивної сторони кримінального правопорушення.

Склад цього виду кримінального правопорушення є формальним, оскільки суспільно небезпечні наслідки не є обов'язковою ознакою об'єктивної сторони, а тому кримінальне правопорушення вважається закінченим з моменту вчинення самого діяння – незаконного позбавлення волі або викрадення людини.

Необхідно зазначити, що незаконне позбавлення волі полягає у протиправному перешкоджанні людині обирати за своєю волею місце знаходження. Воно може виявитися в затриманні потерпілого в тому місці, де він знаходиться не бажає, або поміщенні його в таке місце, яке він не має змоги вільно залишити [4].

Способами незаконного позбавлення волі можуть бути будь-які дії – обман, зловживання довір'ям, відібрання засобів пересування чи інших необхідних засобів тощо. Незаконне позбавлення волі може бути здійснене шляхом застосування фізичного насильства (наприклад, вчинення побойв щодо потерпілого та поміщення його у заздалегідь підготовлене місце), психічного насильства (наприклад, примушення потерпілого залишатися у приміщенні під загрозою застосування зброї), шляхом обману (наприклад, потерпілого заманують у будь-яке місце і зачиняють із метою позбавлення волі), або застосування цих засобів у сукупності.

За статтею 146 КК України карається лише незаконне позбавлення волі, тобто таке, яке здійснюється не відповідно до Конституції, законів України, а також чинних міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. Таким чином, відповідальність виключається, якщо особу було позбавлено волі внаслідок необхідної оборони (стаття 36 КК України), затримання особи, яка вчинила кримінальне правопорушення (стаття 38 КК України), або крайньої необхідності (стаття 39 КК України) [4].

Слід підкреслити, що незаконне позбавлення волі є триваючим кримінальним правопорушенням, а тому дії по утриманню потерпілого у стані позбавлення волі, до яких винний приєднався після початку злочину і до його закінчення, є співвиконавством у цьому злочині.

Викрадення людини, тобто протиправне таємне або відкрите захоплення потерпілого, переміщення його з того місця, де він знаходився, та подальше утримання потерпілого викрадачем або іншою особою є найнебезпечнішою формою незаконного позбавлення волі [5]. Викрадення майже завжди супроводжується фізичним або психічним насильством. Що стосується способів викрадення, то вони можуть бути різними – таємними, відкритими, насильницькими, обманними тощо. Дане кримінальне правопорушення є закінченим з моменту заволодіння людиною та фактичного початку обмеження її волі.

Незаконне позбавлення волі та викрадення людини припускають дії, що вчиняються проти волі потерпілої особи, а тому згода останньої на вчинення щодо неї таких дій виключає відповідальність за статтею 146 КК України, крім випадків згоди на такі дії малолітнього або потерпілого, що визнаний судом недієздатною особою внаслідок психічної хвороби або недоумства.

Необхідно зауважити, що в доктрині кримінального права розмежовуються склади викрадення людини та незаконного позбавлення її волі, які законодавець об'єднав в одну статтю Кримінального кодексу. Так, основним критерієм їхнього відмежування є саме об'єктивна сторона. Зіставлення ознак, що характеризують об'єктивну сторону викрадення людини та незаконного позбавлення волі, призводить до висновку, що ці кримінальні правопорушення відрізняються за змістом діяння: незаконне позбавлення волі виражається тільки в незаконному обмеженні свободи людини, а викрадення людини – в захопленні людини, вилученні її зі звичайного природного середовища і переміщенні її з одного місця в інше з метою подальшого утримання [6].

Суб'єктом незаконного позбавлення волі або викрадення людини, передбачених статтею 146 КК України, є фізична осудна особа, яка досягла 16-ти років на момент вчинення кримінального правопорушення, тобто суб'єкт є загальним. Винятки становлять певні випадки, якщо дане кримінальне правопорушення буде вчинено службовою особою, що потребує кваліфікації за іншими статтями КК України. Так, зокрема, за статтею 371 КК України передбачається відповідальність за завідомо незаконні затримання, привід, домашній арешт або тримання під вартою, вчинених службовою особою.

Суб'єктивну сторону розглядуваного кримінального правопорушення становить тільки прямий умисел з обов'язковим усвідомленням особою незаконності діяння, що нею вчинюється, що є обов'язковою ознакою суб'єктивної сторони даного виду кримінального правопорушення. Мотиви незаконного позбавлення волі є факультативною ознакою та можуть бути різними, крім суспільне корисних (користь, помста тощо).

Слід також зазначити, що досліджуваний склад кримінального правопорушення передбачає ряд кваліфікуючих та особливо кваліфікуючих ознак. Так, кваліфікуючими ознаками, відповідно до частини 2 статті 146 КК України є дії, вчинені щодо малолітнього або з корисливих мотивів, щодо двох чи більше осіб, або за попередньою змовою групою осіб, або способом, небезпечним для життя чи здоров'я потерпілого; або такі, що супроводжувалися заподіянням йому фізичних страждань, або із застосуванням зброї, чи здійснюване протягом тривалого часу. Частиною 3 статті 146 КК України передбачені особливо кваліфікуючі ознаки, до яких віднесено вчинення таких діянь організованою групою або спричинення внаслідок позбавлення волі чи викрадення людини тяжких наслідків (такими можуть бути визнані смерть потерпілого, його самогубство, спричинення потерпілому тяжкого тілесного ушкодження тощо).

Вважаю за необхідне наголосити на тому, що у доктрині кримінального права існують певні зауваження щодо змісту статті 146 КК України. Так, з урахуванням позицій вчених-правників пропонуються такі зміни до вищеназваної статті. По-перше, пропонується замінити зазначену в частині 2 даної статті кваліфікуючу ознаку «вчинення щодо малолітнього» на «вчинення щодо неповнолітнього». По-друге, вбачається необхідність конкретизувати зазначене в частині 2 цієї статті поняття «тривалий час», а саме встановити його строком у сім діб. По-третє, в умовах триваючого збройного конфлікту на Сході нашої країни доцільним є встановлення за прикладом Кримінального кодексу ФРН окремого складу кримінального правопорушення – «насильницьке вивезення особи за територію країни або перешкодження повернення такої особи з-за кордону» [7].

Отже, підбиваючи підсумок, треба наголосити на тому, що правильна кваліфікація кримінальних правопорушень у цілому та незаконного позбавлення волі або викрадення людини зокрема є необхідною умовою забезпечення законності в боротьбі зі злочинністю. У свою чергу, неправильна кваліфікація веде до порушення прав, свобод та законних

інтересів як окремих громадян, так і держави, а також підриває авторитет органів досудового розслідування і суду, а в кінцевому результаті – авторитет держави.

Список використаної літератури:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996.- №30. – Ст. 3.
2. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення по державі: офіційний сайт Генеральної прокуратури України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=113653&libid=100820&c=edit&c=fo.
3. Кузнецов В. О., Гіжевський В.К. *Кримінальне право* України (повний курс у схемах та таблицях): Навчальний посібник. – К.: Кондор, 2005. – С.98.
4. Кримінальне право України: Особлива частина: підручник/ Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін.; за ред. В. В. Сташиса, В. Я. Тація. – 4-те вид., переробл. і допов. – Х.: Право, 2010. – С.79-80.
5. Уголовное право России. Особенная часть / под ред. А.И. Рарога. Москва: Институт международного права и экономики, 1996. – С. 61.
6. Лесниевски-Костарева Т.А. Дифференциация уголовной ответственности. Теория и законодательная практика. Москва: НОРМА, 2000. – С.220.
7. В. Федоров. Проблеми кваліфікації незаконного позбавлення волі або викрадення людини. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://yurvisnyk.in.ua/v3_2018/8.pdf.

Ключові слова: кваліфікація кримінального правопорушення, викрадення людини, незаконне позбавлення волі, ізоляція, спосіб позбавлення волі.

Ключевые слова: квалификация уголовного преступления, похищение человека, незаконное лишение свободы, изоляция, способ лишения свободы.

Key words: qualification of a criminal offense, kidnapping, illegal imprisonment, isolation, method of imprisonment.

ШОСТАК ОЛЕНА МИКОЛАЇВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри кримінального права, кандидат юридичних наук, доцент*

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ

Українська кримінально-правова політика відображає або принаймні має відображати мету, зміст, форму та напрямки державної політики у сфері боротьби зі злочинністю. Генезис дефініції «кримінальна або кримінально-правова політика» сягає тих часів, за яких нормативного або літературного першоджерела віднайти наразі неможливо. Але звертаючись до класиків кримінально-правової науки слід згадати